

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

Maandoverzicht nr. 12 - 1973

(Tijdvak van 1-12-1973 t/m 31-12-1973)

I N H O U D

Nr. 1.166.869	Blz.
De partijconferentie van de CPN	1
De internationale koers van de CPN	5
De eenheidspolitiek van de CPN	7
Activiteiten van de CPN	10
CPN-financiën	12
Het pro-Russische communisme	14
Het pro-Chinese communisme in Nederland	17
Internationale conferentie van m.l.-organisaties	21
Ontwikkelingen in Polen: de PVAP haalt de teugels aan	23

De partijconferentie van de CPN

Op 22 en 23 december 1973 werd door de CPN in het gebouw "Marcanti" te Amsterdam een partijconferentie gehouden. De conferentie, waarop ongeveer 400 personen aanwezig waren, werd geopend door partijvoorzitter HOEKSTRA, die in zijn rede nader inging op de internationale situatie, de plaats van de CPN in de internationale communistische beweging en tenslotte op de sociaal-economische situatie in Nederland. Met betrekking tot de eerste twee punten week de heer HOEKSTRA nauwelijks af van het gestelde in de "toelichting op de conferentie-agenda", welke op 9 november in het dagblad "De Waarheid" werd gepubliceerd.

Ten aanzien van het derde punt bood de partijvoorzitter impliciet aan mede regeringsverantwoordelijkheid te dragen door te stellen dat door "bijvoorbeeld BOERSMA en LUBBERS te vervangen door progressieve socialisten" de basis van het kabinet, in plaats van zoals nu naar rechts, naar links wordt verlegd, waardoor het kabinet de steun van de werkers zal verkrijgen.

De CPN verwerpt de "machtigingswet" en HOEKSTRA riep alle progressieve mensen op zich te verenigen tegen het tot stand komen van deze wet en voor het verhinderen van de uitvoering ervan. Strijd moet worden gevoerd, aldus de heer HOEKSTRA, tegen de verslechtingen die de rechtsen in januari willen doorvoeren. Daartoe riep hij zijn aanwezige partijgenoten op, de maand januari te maken tot een maand van actie. Daarbij moeten zij als eisen centraal stellen:

- een reële verhoging van de lonen (sommige aanwezigen eisten in hun discussiebijdragen een reële stijging van de lonen van 5%);
- een volledige en snelle aanpassing van de lonen aan de gestegen prijzen (Daartoe moeten op de bedrijven door arbeiders en vakbonden comité's worden gevormd. Tevens werd er op de conferentie voor gepleit dat de vakbonden zelf de gemiddelde prijsstijging gaan vaststellen, nu "steeds weer blijkt dat het door het CBS gegeven cijfer niet in overeenstemming is met de werkelijkheid".);
- duurtetoeslagen en voor AOW-ers extra-uitkeringen bij koude;
- een prijsstop aan de basis en het beëindigen van het speculatieve hamsteren door de grote ondernemers (Controle daarop zou moeten worden uitgevoerd door in buurten en dorpen gevormde comité's.);

- geen bedrijfssluitingen;
- volledige schadeloosstelling van de arbeiders tegen de eventuele gevolgen van de oliecrisis (Daartoe moet een fonds gevormd worden uit heffingen en verplichte staatsleningen op grote vermogens.);
- nationalisatie van olie- en aardgaswinning;
- spoedige heropening van de kolenmijnen.

De tweede spreker namens het partijbestuur was de heer M.J. HA , lid van het dagelijks bestuur van de CPN en politiek secretaris van het district Amsterdam. Hij behandelde de partij-organisatie en de ideologische vorming van de leden.

De kracht van de partij, zo meende de heer HA , is gebaseerd op de leninistische organisatie-beginselen, waarvan het democratisch-centralisme de hoeksteen is. De pluriformiteit in onze partij is van een andere orde dan die in andere partijen. Wij verenigen in ons de beste krachten uit alle lagen van het volk tot een macht die ons in staat stelt te handelen; dat is de "pluriformiteit van de eenheid".

De heer HA constateerde dat op een aantal terreinen van de partij-organisatie stagnatie is waar te nemen. Met name de werving van nieuwe leden blijft belangrijk achter bij de positie die de partij in de landelijke politiek inneemt. De werving moet met versterkt zelfvertrouwen worden aangepakt en zich steeds richten op die bevolkingsgroepen, die de strijd voor hun dagelijkse belangen hebben aangeboden. Kritiek bracht de heer HA uit op de partijfunctionarissen die de leden indeelden naar activiteit. Hij veroordeelde dat omdat het zou kunnen leiden tot een scheiding tussen partijgenoten, wat wezensvreemd is aan de ideeën van de CPN.

De heer HA besprak ook de positie van het dagblad "De Waarheid", de spreekbuis van de partij. Onze krant, zo stelde hij, is de enige krant die het consequent opneemt voor de belangen van de vakbeweging; het is bovendien de schakel, die de mensen in de strijd met elkaar verbindt, hen informeert en aan hun strijd perspectief biedt. Door het toenemende aantal fusies in de krantenwereld wordt de burgerlijke pers hoe langer hoe meer "gelijkgeschakeld" en blijft "De Waarheid" de enige "onafhankelijke" krant waarover de arbeidersklasse beschikt. De positie van de krant wordt regelmatig aangevallen, doordat papier, inkt en materialen in prijs worden verhoogd en ook de verzendkosten steeds hoger worden.

In deze tijd zal, meer dan ooit, een belangrijk deel van de partij-activiteit gericht moeten zijn op het uitbreiden van het lezerstal van "De Waarheid".

Als laatste punt besprak de heer HA de ideologische vorming ter verhoging van het politieke peil in de partij. Hij wees daarbij op de noodzaak van het voeren van politieke strijd binnen de partij, waardoor het mogelijk is de goede meningen te benutten en de verkeerde opvattingen te bestrijden. De heer HA maakte gewag van het onvoldoende doorstromen van nieuwe kaders, waardoor vele bestuurders van afdelingen en districten, maar ook leden van het partijbestuur overbelast dreigen te geraken. Hij benadrukte de noodzaak om betrouwbaar gebleken nieuwe leden op te nemen in de besturen, zodat zij met hulp van de ervaringen van de oudere kameraden gevormd kunnen worden tot kaderleden, die de partij ook in de toekomst in staat zullen stellen in alle omstandigheden haar historische plicht te doen.

Derde spreker namens het partijbestuur was de heer M. BAKKER, die een toelichting gaf op de actuele binnenlandse politieke situatie. Een groot deel van zijn rede stond in het teken van de komende verkiezingen voor gemeenteraden en provinciale staten. De conferentie fungeerde op dit punt min of meer als startpunt van de campagnes. Ten aanzien van de na de verkiezingen te vormen bestuurscolleges meende de heer BAKKER dat samenwerking van socialisten en communisten het meest voor de hand ligt, maar dat zij daartoe niet beperkt mag blijven. Progressieve confessionelen en progressieve liberalen mogen, als zij de wens te kennen geven aan het bestuur deel te nemen, daarvan niet bij voorbaat worden uitgesloten. "Het gedoe over zgn. program-colleges, wat bij voorbaat beperking tot een deel van de partijen inhoudt, is daarbij hol gepraat", aldus de heer BAKKER.

Tussen de referaten van de drie sprekers door, leverden 46 aanwezigen een bijdrage in de discussies. Hun spreektijd was beperkt tot ongeveer 10 minuten. In het algemeen kwamen zij niet verder dan het uiten van instemming met hetgeen door de drie inleiders was gezegd, zij het dat zij de aan de orde zijnde problemen belichtten vanuit de situatie in hun partijdistrict of vanuit hun eigen sociale situatie. Tot een werkelijke discussie kwam het niet; de door de discussianten opgeroepen vragen werden niet beantwoord. Volstaan werd met de mededeling dat het partijbestuur uit hetgeen op de conferentie naar voren is gebracht de

conclusies zal moeten trekken.

Een elftal gedelegeerden diende een schriftelijke discussiebijdrage in. Voor hen was geen spreektijd meer beschikbaar. Onder hen was de heer C. van DI , de enige partijbestuurder die een discussiebijdrage leverde.

De conferentie werd gesloten met een korte toespraak van de heer P. de GROOT, erelid van het partijbestuur. Deze constateerde dat NIXON en KISSINGER trachten een koude oorlog nieuwe stijl te forceren, waarvoor een meer geperfectioneerde bewapening van de NAVO en een op grote schaal aangepakte propaganda-campagne de voorwaarden zijn. De taak van communisten is het deze plannen te dwarsbomen, door geen cent méér toe te staan voor bewapeningsuitgaven en met man en macht te werken aan het omlaagbrengen van het oorlogsbudget.

De heer De GROOT riep de aanwezigen op "met beslistheid in te gaan tegen de pogingen van militaristen, uitbuiters, groothamsteraars en speculanten om een sfeer van onzekerheid en een angstpsychose te scheppen onder de mensen" en "met onverstoorbare nuchterheid onze rechten onwrikbaar vast te houden en met hand en tand te verdedigen".

*

* *

De internationale koers van de CPN

Hoewel in partijkringen was aangekondigd, dat op de partijconferentie opening van zaken gegeven zou worden over de relatie van de CPN tot de internationale communistische beweging, heeft partijvoorzitter HOEKSTRA, die als enige over deze aangelegenheid het woord voerde, slechts de algemene uitgangspunten herhaald die de opstelling van de CPN in internationale aangelegenheden bepalen.

Herstel van de eenheid in de internationale communistische beweging acht de CPN alleen maar mogelijk "op grondslag van het marxisme-leninisme, door strijd tegen revisionisme en dogmatisme". Pogingen om de CP van China en de Indonesische CP te excommuniceren of daarin een scheuring teweeg te brengen, beschouwt zij als een te veroordelen uitwas van het internationale revisionisme onder leiding van de CPSU. De verdeeldheid behoeft echter, aldus de heer HOEKSTRA, geen hinderpaal te zijn voor gemeenschappelijke actie van communistische partijen. De CPN hecht met name belang aan samenwerking tussen de communistische partijen van de EEG-landen om het dreigende gevaar van overheersing van die landen door "het Westduitse monopoliekapitaal" het hoofd te bieden. De heer HOEKSTRA herinnerde aan de voorstellen die een CPN-delegatie in Stockholm, tijdens de in september gehouden consultatieve bijeenkomst van communistische partijen uit de kapitalistische landen van West-Europa met betrekking tot samenwerking in EEG-verband heeft gedaan. Hij stelde het zo voor alsof de CPN toen een voorstel had gedaan om een "grondig voorbereide en openbare conferentie van de communistische partijen uit EEG-landen" bijeen te roepen. De destijds in "De Waarheid" afgedrukte tekst van de uiteenzetting van de CPN-delegatie in Stockholm vermeldde echter slechts dat zo'n conferentie, als hij wordt gehouden, aan de eisen van openbaarheid en grondige voorbereiding zou moeten voldoen en bovendien slechts die partijen zou moeten omvatten, die in eigen land over een zekere invloed beschikken.

Moet uit de door partijvoorzitter HOEKSTRA gegeven voorstelling van zaken de conclusie worden getrokken, dat de CPN-leiding voornemens is deel te nemen aan de conferentie van communistische partijen uit de EEG-landen (van 26 tot 28 januari 1974 in Brussel), waartoe in Stockholm werd besloten? Of zal de CPN-leiding vasthouden aan de interpretatie, die zij haar leden heeft voorgehouden, en volgens welke de conferentie deel uitmaakt van de revisionistische opzet van de CPSU om de communistische partij

van China in internationaal opzicht te isoleren? De mededeling aan de deelnemers aan de partijconferentie, dat het partijbestuur "vast van plan (is) deze koers (van samenwerking met CP'en in EEG-verband) in de internationale contacten voort te zetten", laat vermoeden dat de CPN toch in Brussel aanwezig zal zijn, zij het wellicht slechts als waarnemer omdat zij bij alle voorbereidende bijeenkomsten, die de afgelopen maanden zijn gehouden, verstek heeft laten gaan.

De uiteenzetting van partijvoorzitter HOEKSTRA heeft de partijleden weinig inzicht verschaft in de stand van zaken na de besprekingen die in 1973 met afzonderlijke partijen van EEG-landen hebben plaatsgevonden. Dat had het voordeel dat er geen verklaring gegeven behoefde te worden voor het plotselinge opschorten van de besprekingen die in de laatste maanden van 1973 nog gevoerd zouden worden met de Franse en de Italiaanse CP. De opschorting was het gevolg van de aanval op oud-CPN-voorzitter De GROOT in het oktobernummer van het historisch Sowjet-tijdschrift "Woprosy Istorii KPSS", waardoor het algemeen wantrouwen van de CPN-leiding jegens alle partijen die relaties met Moskou onderhouden aanzienlijk werd versterkt. Voortzetting van de huidige koers in de internationale contacten, waarover de heer HOEKSTRA sprak, zal in de praktijk dan ook wel betekenen, dat van de CPN voorlopig geen verdere stappen op de weg naar samenwerking van de communistische partijen in EEG-kwesties te verwachten zijn.

*

* *

De eenheidspolitiek van de CPN

De uitslag van de verkiezingen voor de Tweede Kamer in het najaar van 1972 en het verloop van de kabinetsformatie brachten de CPN-leiding tot de veronderstelling dat er wellicht een mogelijkheid zou zijn om het jarenlange streven naar samenwerking met socialistische partijen aan de basis te bekronen met een klein aandeel in de verantwoordelijkheid voor het overheidsbeleid. In de partij circuleerden in dit verband geruchten over besprekingen die tussen bestuurders van CPN en PvdA gaande zouden zijn. De activiteit van de partij was er in de periode tot het optreden van het kabinet Den Uyl op gericht de kansen om bij de formatie betrokken te worden niet te verkleinen. In "De Waarheid" verschenen regelmatig verklaringen, afkomstig van groepen personen uit diverse maatschappelijke lagen, waarin werd aangedrongen op de vorming van een regering, die zou steunen op samenwerking tussen socialistische partijen en communisten. Een "kort programma", waarin de CPN-leiding voornemens was haar eisen te formuleren, werd uitgesteld omdat de partijleiding haar onderhandelingsvrijheid niet wilde inperken door zich op bepaalde standpunten vast te leggen. Bovendien zouden in een voortijdig geformuleerd programma de eisen niet afgestemd kunnen worden op de samenstelling van de regering.

Toen het kabinet Den Uyl tot stand gekomen was en daarmee de PvdA, het belangrijkste object van de eenheidspolitiek, regeringspartij was geworden, heeft de CPN zich vrij welwillend opgesteld, hoewel haar hoop in de verantwoordelijkheid voor het beleid te kunnen delen niet in vervulling was gegaan. De CPN-leiding besloot in haar verklaring van 5 mei 1973 tot een "constructieve oppositie", inhoudende dat het kabinet op zijn daden zou worden beoordeeld. Een negatieve houding had de CPN zich ook moeilijk kunnen permitteren omdat zij daarmee erkend zou hebben dat haar pogingen om partijpolitieke samenwerking via druk van onderop (gemeenschappelijke socialistisch-communistische acties aan de basis) tot stand te brengen uiteindelijk slechts tot een verwijdering tussen beide partijen had geleid. Ook zou de voortzetting van de samenwerking aan de basis erdoor zijn bemoeilijkt. De "constructieve oppositie" bleek in de praktijk te betekenen dat de CPN die elementen in het overheidsbeleid die niet overeenkwamen met haar verwachtingen ten aanzien van de PvdA, toeschreef aan de invloed van andere aan de regering deelnemende partijen. Waardoor de PvdA, althans "de groep Den Uyl in de PvdA", zich ten onrechte zou laten intimideren.

Onderwijl bleef de CPN hameren op de noodzaak van "een nieuwe machtsformatie", waarvan communisten en socialisten de spil zouden moeten vormen.

De deelname van de PvdA aan de regering heeft een periode ingeluid, waarin de CPN meer dan voorheen aandacht besteedt aan de rol die zij kan spelen in de vertegenwoordigende lichamen omdat haar politiek nu eenmaal voor een groot deel op die van de PvdA is afgestemd. Daaraan ligt de gedachte ten grondslag dat het nu meer dan ooit geboden is de socialisten duidelijk te maken dat de communisten bereid en ook in staat zijn verantwoordelijkheid te dragen en dat bovendien socialistisch-communistische samenwerking een voorwaarde voor een werkelijk progressief beleid is. Dat de CPN voor de PvdA een acceptabel alternatief is, wil zij met name doen blijken uit het gematigd karakter van de kritiek op het regeringsbeleid. Een voorbeeld daarvan vormt het standpunt ten opzichte van NAVO en EEG; in het besef dat ook "een werkelijk progressieve regering" niet zonder meer met deze instellingen zal kunnen breken, bepleit de CPN als eerste stadium de strijd tegen die elementen van het lidmaatschap, die rechtstreeks inbreuk maken op de nationale zelfstandigheid. Op het terrein van de binnenlandse politiek concentreert de CPN zich vooral op die aspecten van het beleid, die naar zij aanneemt ook in socialistische kring aan discussie onderhevig zijn. Tegenover de vakbeweging neemt de CPN een soortgelijke houding aan. In de toelichting bij de agenda voor de partijconferentie ("De Waarheid", dd. 9-11-1973) pleitte de CPN voor beëindiging van de eenzijdige oriëntering van het NVV op de PvdA om zo de weg vrij te maken voor CPN'ers in verantwoordelijke functies bij het NVV. De eisen van de vakbondsbesturen, die als "uiterst schamel" werden gekenschetst, heeft de CPN proberen op te schroeven door het stimuleren van acties in bedrijven, daarbij echter vermijgend als concurrent van het NVV op te treden.

De uitspraak van het in september gehouden congres van de PvdA, dat met de CPN een samenwerkingsverband op landelijk niveau niet mogelijk wordt geacht in verband met het ondemocratisch gehalte van de CPN en het ontbreken van een pluriforme structuur, betekende voor de CPN een tegenvaller. In "De Waarheid" werd daarop gereageerd met de stelling dat de CPN geen behoefte heeft aan een vorm van democratie die - zoals bij andere partijen - de leden toestaat hun eigen gang te gaan. De politiek secretaris van het district Amsterdam, de heer R. HAI, verdedigde in

zijn referaat voor de partijconferentie de pluriformiteit van de CPN door te poneren, dat de leden van de CPN uit alle lagen van de bevolking afkomstig zijn. In "De Waarheid" werd voorts gesuggereerd, dat de uitspraak van het PvdA-congres op een niet-correcte wijze tot stand gekomen was; vele afgevaardigden zouden zich vóór samenwerking met de communisten hebben uitgesproken. De CPN-leiding troost zich overigens met de gedachte, dat de samenwerking tussen communisten en socialisten op lokaal en regionaal niveau nog nooit zo intensief geweest is als op het ogenblik. Daarbij wordt behalve aan de acties en demonstraties, waarin beide partijen een aandeel hadden (Vietnam- en Chilidemonstraties, de actie tegen de wet financiering snelle kweekreactor Kalkar), ook gedacht aan de besprekingen die in een aantal gemeenten gevoerd worden over de na de gemeenteraadsverkiezingen te vormen wethouderscolleges. De onderhandelingsmogelijkheden voor de CPN zijn daarbij aanzienlijk verruimd doordat haar vertegenwoordigers niet langer uitdrukkelijk gebonden zijn aan het principe van afspiegeling, maar zich op de eerste plaats dienen af te vragen hoe de belangen van de bevolking het beste worden gediend. In Zaanstad heeft dit geleid tot een college waarin twee van de zes wethoudersplaatsen door CPN'ers worden bezet.

Voor de leden van de CPN betekent de grotere betrokkenheid van de partij bij de landelijke politiek ongetwijfeld een stimulans voor hun activiteiten. Het is wellicht daaraan te danken dat oud-CPN-voorzitter De GROOT in zijn slotwoord tot de deelnemers aan de partijconferentie kon vaststellen dat de kaders van de partij zelfbewuster waren geworden en de discussies rijper. Hij wilde daarmee echter ook aangeven, dat de CPN gereed is om haar aandeel te nemen in de vaststelling van het regerings- en vakbondsbeleid. De argumentatie daarvoor ontleent de CPN niet in de eerste plaats aan verkiezingsresultaten, maar aan de redenering dat uit de gemeenschappelijke acties aan de basis blijkt, dat socialistisch-communistische samenwerking de beste garantie vormt voor een juiste behartiging van de belangen van de bevolking.

Activiteiten van de CPN

Het werk van de leden van de CPN in vertegenwoordigende organen heeft in de activiteiten van de CPN een centrale plaats ingenomen. Een groot gedeelte van de door de partij opgezette buitenparlementaire acties - die voornamelijk beperkt bleven tot het verzamelen van handtekeningen onder petities en het verzenden van telegrammen - had zelfs uitsluitend ten doel het optreden van de partijfracties in de vertegenwoordigende lichamen te steunen. Zulks was onder meer het geval met de acties rond de vestiging van een snelle kweekreactor in Kalkar, de salariëring van de chauffeurs bij de openbare vervoersbedrijven en de handtekeningenactie te Amsterdam voor verdere vrijstelling van gemeentelijke belastingen voor degenen die hun inkomsten uitsluitend verkrijgen uit sociale uitkeringen.

Op sociaal-economisch gebied werden door de partij slechts weinig eigen acties ontplooid; in feite bleven zij beperkt tot een, overigens geheel mislukte demonstratie voor ontplooiing van Oost-Groningen in Winschoten en de, eveneens door de actiecomité's geleide, acties voor invoering van de vrije zaterdag in de Groningse kartonindustrie. In andere gevallen werd door leden van de CPN getracht om vanuit de basis het NVV tot actie te bewegen en trachtten zij bij acties van de erkende vakbonden een leidende rol te spelen. Tijdens de metaalstakingen in het begin van het jaar lukte dat vooral bij de bedrijven, waar de CPN traditioneel een sterke aanhang heeft, de ADM en de NDSM te Amsterdam.

Bij de interne partijactiviteiten stonden drie zaken centraal: de ideologische vorming, de leden- en lezerswerving en de financiële campagne. Andere belangrijke activiteiten waren gericht op de in oktober jl. gehouden Nationale Manifestatie en de eind december gehouden partijconferentie. Voor deelname aan de beide laatste activiteiten bestond - vooral in de z.g. buitendistricten van de partij - betrekkelijk weinig belangstelling. Deze afnemende belangstelling voor partij-activiteiten wordt door sommige partijleden toegeschreven aan de bij de partijleiding bestaande tendens de partij in de eerste plaats te gaan zien als parlementaire partij. Zij betreuren het vooral dat de partij op sociaal-economisch gebied nauwelijks meer haar eigen gezicht laat zien.

Aan de ideologische vorming binnen de partij werd in de afgelopen periode meer aandacht geschonken dan in de voorafgaande jaren. De organisatie werd in handen gelegd van een landelijk comité, onder de leiding van dagelijks bestuurder R. WA . Het comité is verantwoordelijk voor de organisatie van basisscholingen, kaderbijeenkomsten en min of meer openbare weekendlezingen. De gevormde scholingsleiding heeft in elk geval

bereikt dat een honderdtal kaderleden, te weten degenen die binnen hun afdeling de verantwoording voor de scholing op zich hadden genomen, betrekkelijk veel aandacht heeft geschonken aan de eigen ideologische vorming. Op afdelingsniveau bleek de interesse van de leden om regelmatig terugkerende scholingsbijeenkomsten bij te wonen vrij gering. Deze gang van zaken is door de partijleiding tamelijk zorgwekkend genoemd.

De partij is, ondanks het feit dat de leden- en lezerswerving meer centraal werd georganiseerd, er niet in geslaagd haar ledental en het aantal lezers van het dagblad "De Waarheid" uit te breiden. Zelfs werd een kleine teruggang geboekt. Het verloop in het abonné-bestand is nog steeds betrekkelijk groot en bedraagt ongeveer 15%. Door de partijleiding zal aan de werving voor het dagblad "De Waarheid" in de komende periode een hogere prioriteit gegeven worden. Daardoor hoopt men het abonné-bestand flink uit te breiden en een einde te maken aan de precare financiële situatie van het dagblad.

CPN-financiën

De nog altijd noodzakelijke jaarlijkse financiële actie van de CPN, ter aanvulling van de normale inkomsten uit contributie en abonnementsgelden, is het afgelopen jaar succesvol verlopen. Het streefbedrag van f 500.000,- werd met f 40.000,- overschreden. Zo leverde de zojuist gehouden Kerstenvelopenactie de partij een bedrag van f 125.000,- op; dat is f 5.000,- meer dan in 1972. Ook de afgelopen zomer gehouden actie "Vacantiegeld voor een nieuwe zetmachine" ten behoeve van het dagblad "De Waarheid" had een gunstig verloop en leverde zo'n f 90.000,- op, waarvan één nieuwe zetmachine voor het bedrijf werd aangeschaft. Het resterende bedrag werd aangewend om de nijpende financiële tekorten van "De Waarheid" en van het IPSO (Instituut voor politiek en sociaal onderzoek) iets te verlichten.

Ondanks alle vrijgevigheid van de partij-aanhangers blijft de financiële positie van de CPN voor het partijbestuur een groot probleem en men zal het komende jaar dan ook alle zeilen moeten bijzetten om te voorkomen dat de partijschulden nog verder zullen stijgen. Gezien de situatie waarin het land verkeert en de stijging van de lasten voor het dagelijks levensonderhoud, wordt in partijbestuurskringen gevreesd dat de partij-aanhangers meer op de penningen zullen gaan letten, waardoor de inning van de vereiste gelden wel eens in de knel zou kunnen komen.

In verband met de zorgelijke financiële situatie heeft de partijleiding recent besloten dat de partijafdelingen en -districten een groter percentage zullen moeten bijdragen in de kosten van de komende campagnes voor de verkiezingen van gemeenteraden en Provinciale Staten. Ook is de begeleiding van de financiële campagnes uitgebreid door de vorming van een financieel bureau, waarin behalve de landelijk penningmeester en de heer J(aap) WOLFF nog twee personen zitting hebben. Een van hen is verantwoordelijk voor organisatie en verloop van de donatie-campagne, de andere voor de enveloppen-campagnes. De heer WOLFF is verantwoordelijk voor de zogenaamde "geheime" financiën - welke verkregen worden uit de bijdragen van Kamerleden, Gedeputeerden en wethouders - en voor het uitgavenbeleid van de partij.

De financiële taak is voor 1974 gesteld op f 550.000,-. Hiervan zal f 260.000,- via de bekende inteken-donatieactie zeker gesteld moeten worden. Het resterende bedrag van f 290.000,- zal ingezameld moeten worden via de ook dit jaar weer te voeren Paas- en Kerstenvelopen-campagnes.

In verband met de hoge exploitatiekosten en stijging van de papieren-
prijzen is voorts het abonnement op het dagblad "De Waarheid" met ingang
van 1 januari 1974 in prijs verhoogd. In april van het afgelopen jaar
werden de abonnees ook reeds met een verhoging van de abonnementsprijs
geconfronteerd.

Het pro-Russische communisme

De dissidente pro-Russische communisten hebben hun activiteiten vooral ontplooid op die terreinen, die door de CPN - in verband met haar weinig coöperatieve houding ten opzichte van de internationale communistische beweging - worden genegeerd. Zo zorgden dissidente communisten voor Nederlandse deelname aan het Wereldjeugdfestival in Oost-Berlijn en aan het Wereldcongres van Vredeskrachten, dat in oktober in Moskou werd gehouden. Via het Nederlandse Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (NCEVS) streven de dissidenten naar beïnvloeding van de publieke opinie in voor de Sowjet-Unie gunstige zin, al wordt dat natuurlijk niet op al te openlijke wijze geëtaled.

De vereniging "Nederland-USSR" houdt zich -althans in het openbaar - zoveel mogelijk van dergelijke politiek getinte activiteiten afzijdig, maar probeert door het organiseren van reizen, het opzetten van culturele evenementen en het geven van voorlichting via het maandblad "NU" de Sowjet-Unie een gunstig imago te verschaffen. Daarbij wordt niet verheeld dat de verworvenheden in de Sowjet-Unie voor een groot deel aan het daar heersende superieure maatschappij-systeem te danken zijn. Het reisbureau Vernu BV vervoert een toenemend aantal reizigers naar de Sowjet-Unie. In 1973 bedroeg hun aantal naar schatting 14.000. Een nieuw element bij het aantrekken van toeristen vormde de succesvolle campagne, die in samenwerking met enkele regionale dagbladen werd gevoerd. Van het Culturele Jaarplan, dat in januari 1973 werd overeengekomen tussen enerzijds de vereniging "Nederland-USSR" en anderzijds de Unie van Sowjetverenigingen voor Vriendschap en Culturele Betrekkingen met het Buitenland en de vereniging "USSR-Nederland", zijn niet alle onderdelen gerealiseerd; deze zullen worden opgenomen in het Plan voor 1974, dat op 26 januari in Amsterdam door vertegenwoordigers van de drie partijen zal worden ondertekend.

In de organisatiestructuur van de vereniging en in de personele bezetting hebben zich geen wijzigingen van enige importantie voorgedaan. Van een verenigingsstructuur is nog nauwelijks sprake. Het beleid wordt bepaald door de in het verenigingsgebouw "De Schalm" zetelende staf. Het hoofdbestuur komt zelden bij elkaar en algemene ledenvergaderingen worden niet gehouden. Naar verluidt houdt dit

verband met een van Sowjetzijde afkomstige suggestie om alles na te laten wat de verhouding met de CPN, van welke partij veel NU-leden nog lid zijn, zou kunnen verslechteren. Dat die verhouding er ook niet beter op geworden is blijkt uit een passage in de agenda voor de CPN-partijconferentie. Daarin wordt aangekondigd "de verscherping van een onverzoenlijke waakzaamheid tegen het binnendringen en gewroet van van buitenaf geïnspireerde figuren". Waarschijnlijk is de CPN-leiding geprikkeld geraakt door de toekenning van een hoge Sowjet-onderscheiding aan de voorzitter van de vereniging "Nederland-USSR", de heer W. HULST; door de in NU-verband gehouden herdenking van de Oktober-revolutie in aanwezigheid van de Sowjet-ambassadeur en door het tegenvallende resultaat bij de Zaanstadverkiezingen in Assendelft, de woonplaats van de heer HULST en enkele andere functionarissen van de vereniging.

De beleidsvorming is bij de vereniging "Nederland-USSR" al even weinig doorzichtig als bij de CPN. Een voorbeeld daarvan vormt de ontwikkeling rond het Jongeren Kontakt voor Internationale Uitwisseling (JKU), dat in oktober 1973 officieel werd opgericht door een aantal jongere leden van de vereniging Nederland-USSR, die elkaar gevonden hadden bij de voorbereiding van het Wereldjeugdfestival. Het plan om de jongere leden bij elkaar te brengen was afkomstig van de staf in "De Schalm". Begin 1973 werd daar al de oprichting van een jongerenafdeling ter sprake gebracht in verband met de toenemende vergrijzing onder het kader. Aan mejuffrouw E. PO, die op "De Schalm" werkzaam is, werd toen de taak toevertrouwd uit de jongere leden van de vereniging een delegatie naar het Wereldjeugdfestival samen te stellen. Toen echter onlangs in het hoofdbestuur gevraagd werd naar het bestaan van een jongerenafdeling (naar aanleiding van een vermelding in het Plan voor 1974, dat een delegatie van jonge leden de Sowjet-Unie zal bezoeken), ontkende de heer HULST met nadruk het bestaan van zo'n groepering. Wel sprak hij de hoop uit dat de oprichting van een jeugdafdeling in de toekomst nog eens gerealiseerd zou kunnen worden. Deze ontwikkeling doet de vraag rijzen of het bij het JKU inderdaad nog wel gaat om een jeugdafdeling van de vereniging "Nederland-USSR". Afgaande op het scholingsprogramma van het JKU, dat voorziet in een grondige ideologische vorming van een selecte groep jongeren en waaraan wordt meegewerkt door prominente dissidenten als drs F. BARUCH, zou men kunnen

concluderen dat aan het JKU een zwaardere politieke lading wordt meegegeven dan voor een jeugdafdeling van de vereniging "Nederland-USSR" nodig zou zijn.

Er zijn in dissidente kring andere ontwikkelingen die men zou kunnen interpreteren als pogingen om tot meer samenhang in de dissidente gelederen te komen. Zo was er in november een DIMITROW-herdenking in Amsterdam, die georganiseerd was door de heren DA en Van der ME. De aanleiding voor deze bijeenkomst, waaraan door ruim honderd dissidenten werd deelgenomen, vormde een Bulgaars verzoek om herinneringen aan DIMITROW te verzamelen ten behoeve van de inrichting van een museum. Wellicht is ook de actie voor de oprichting van een standbeeld voor de omgekomen communistische oud-verzetsstrijder Jan PO, waartoe onlangs door enkele dissidenten een initiatief genomen werd, mede bedoeld om de onderlinge band tussen de dissidenten te verstevigen. Als een bijzonder geschikte gelegenheid daartoe beschouwden sommige dissidenten het verzoek, dat van de zijde van de DDR tot de Vereniging voor Culturele Uitwisseling (VCU) werd gericht, om voorbereidingen te willen treffen voor de oprichting van een vereniging "Nederland-DDR", die ten aanzien van de DDR een soortgelijke rol zou moeten vervullen als de vereniging "Nederland-USSR" doet ten aanzien van de Sowjet-Unie. Het VCU-bestuur heeft zich na enige aarzeling bereid verklaard om de levenskansen van een dergelijke vereniging te onderzoeken. Daartoe zal, met financiële steun van de DDR-Ambassade, een Informatie-bulletin worden uitgegeven; het eerste nummer daarvan moet begin februari verschijnen. De vergelijking met de vereniging "Nederland-USSR" maakt duidelijk, dat politieke activiteiten waarschijnlijk niet de eerste taak van de vereniging zullen zijn. Daarin moet waarschijnlijk ook de oorzaak gezocht worden dat men zich gewend heeft tot de VCU, waarvan de huidige leidinggevende figuren nauwelijks naar buiten toe als communisten bekend zijn.

Het lijkt niet erg waarschijnlijk dat het huidige bestand aan dissidenten op korte termijn als een eenheid naar buiten zal kunnen optreden. Daarvoor lopen de opvattingen over de wijze waarop zij als alternatief voor de CPN zouden kunnen fungeren te zeer uiteen. Zeker zolang de CPSU niet haar fiat geeft voor de oprichting van een concurrerende CP zullen de dissidenten zich tot incidentele hand- en spandiensten moeten beperken.

*
*
*

Het pro-Chinese communisme in Nederland.

Het meest kenmerkend voor de ontwikkeling van het pro-Chinese communisme in 1973 is wel de zeer snelle groei van de aanhang geweest. Deze manifesteerde zich vooral bij die organisaties die toch al de meeste leden hadden, de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland - marxistisch-leninistisch (KEN/ml) en de Socialistische Partij (SP). Ook de kleinere organisaties, de uit de KEN/ml voortgekomen Kommunistenkring Rijnmond ml, de Bond van Nederlandse Marxisten-Leninisten (BNML) en de Marxistisch-Leninistische Partij van Nederland (MLPN) schijnen hun aanhang in geringe mate te hebben versterkt. Enige reële betekenis binnen het nationale politieke beeld hebben zij overigens nauwelijks.

De kwantitatief sterkste organisatie is op dit moment de SP. Het ledental is inmiddels opgelopen tot ongeveer 350; de oplage van "De Tribune", het centraal orgaan van de SP, steeg tot ongeveer 15.000. Het ledental van de SP verdubbelde daardoor vrijwel binnen een jaar tijd. Bovendien werd de invloed van de partij in wijken en buurten nog vergroot door de vorming en uitbreiding van actiecomité's van het Milieu Actiecentrum Nederland (MAN) en de Bond van Huurders en Woningzoekenden (BHW). Daarbij lijkt met name het MAN een brug geslagen te hebben van de SP naar allerlei andere (milieu-)actiegroepen, waaruit ongetwijfeld nieuwe partijleden zullen worden gerecruteerd.

Naast deze organisatorische groei hebben zich binnen de SP nog een aantal min of meer belangrijke ontwikkelingen voorgedaan. Daarbij zijn een aantal voor de partij negatieve, zoals het mislukken van de Vietnamcampagnes (een door de partij te Arnhem georganiseerde "pop-avond" had zelfs een nadelig saldo van ongeveer f 5000,-) en het vrijwel volledig wegvallen van de activiteiten van de Marxistisch-Leninistische Studentenbond, de studentenorganisatie van de SP. Daartegenover staan echter een aantal positieve ontwikkelingen, waarvan de belangrijkste lijkt dat de partij zich grotendeels heeft losgemaakt van haar uitsluitend activistische verleden en zich thans voorbereidt om als serieuze partij een rol te gaan spelen in de politiek. Als eerste aanzet daartoe is besloten om in enkele plaatsen mee te doen aan de komende gemeenteraadsverkiezingen.

Ook het financieel/organisatorische fundament van de partij werd versterkt, niet alleen door de aanschaf van een nieuw partijpand te Rotterdam, maar vooral ook doordat een groot aantal afdelingen zich in

een eigen pand vestigden. Twee belangrijke besluiten hebben voor de SP de weg geopend naar een verdere groei van de organisatie. Deze betreffen in de eerste plaats de afschaffing van het verplichte "arbeiderisme" (de verplichting voor alle leden - dus ook de studerende - om een tijdlang als arbeider in een bedrijf te werken) en ten tweede het principe-besluit van het Centraal Comité van de partij om in de nabije toekomst ook zogenaamde "massa-leden", dat zijn leden die niet dagelijks in staat zijn hun bijdrage aan de strijd voor het socialisme te leveren, in de organisatie op te nemen. Als het congres van de SP, dat in februari a.s. bijeenkomt, dit besluit goedkeurt, is het, mede gelet op het oplagecijfer van "De Tribune", aannemelijk dat het aantal leden van de organisatie in de nabije toekomst sterk zal stijgen.

Een groei-periode maakte ook de BHW door, niet alleen door eigen activiteiten, waarvan het overnemen van het bestuur van een Leidse woningbouwvereniging en het bedingen van een huurverlaging in Enschede de meest spectaculaire waren, maar ook door haar aandeel in de activiteiten van het mede door de BHW gevormde MAN. Het MAN bleek in de afgelopen periode in staat om op een tamelijk effectieve manier in een aantal streken en steden de inning van de z.g. verontreinigingsheffing (milieubelasting) te verstoren. De activiteiten van BHW en MAN waren van essentieel belang voor de werving van nieuwe leden voor de SP.

Landelijk gezien bleven de activiteiten van de bedrijfswerkorganisatie van de SP, Arbeidersmacht, op uiterst laag niveau. Alleen in Oss, de enige plaats waar nog een goede Arbeidersmachtafdeling functioneert, wist de organisatie enig succes te boeken, toen zij in het midden van het jaar, door middel van een staking bij BERGOSS, voor de arbeiders van de plaatselijke tapijtfabrieken een extra-loonsverhoging kon afdwingen.

De ontwikkelingen binnen de organisatie hebben uiteraard ook hun invloed gehad op de landelijke leiding van de partij. Dat kwam vooral tot uiting in het feit dat de dagelijkse leiding van de partij, het politbureau, tot tweemaal toe werd gewijzigd. Eerst werd de behoefte gevoeld om dit orgaan uit te breiden met medische en juridische adviseurs - mede onder druk van de aan de gang zijnde milieu- en buurtacties -, nog later meende men dat een verder gespecialiseerde leiding noodzakelijk werd. De nieuwe samenstelling van het politbureau is overgedragen aan het aanstaande partijcongres; tot die tijd zal een driemanschap - de kern van het oude politbureau - de zaken van de partij behartigen.

Binnen de KEN/ml hebben zich in de afgelopen periode veranderingen voorgedaan, die geleid hebben tot een verveelvoudiging van het aantal sympathisanten met de politiek van de KEN/ml en haar strijdorganisaties. Door de strenge toelatingseisen voor het lidmaatschap van de KEN/ml is het aantal werkelijke leden van de organisatie toch nog beperkt gebleven. Niettemin is het toekomstperspectief voor de organisatie, dat vorig jaar nog weinig florissant leek, duidelijk verbeterd.

Door de KEN/ml is in de afgelopen periode geparticipeerd in pogingen tot vermindering van de verdeeldheid tussen de Nederlandse marxisten-leninisten. Met de BNML heeft een groot aantal besprekingen plaatsgevonden met als doel het bereiken van organisatorische eenheid. Bij het beëindigen van de besprekingen was de KEN/ml-leiding tot de conclusie gekomen dat de BNML als zelfstandige organisatie geen enkel revolutionair perspectief kon bieden aan de Nederlandse arbeidersklasse en dat het enig nuttige op dat moment haar opheffing kon zijn. De leden van de BNML werd aangeraden zich aan te sluiten bij de KEN/ml. Tot grote woede van de leiding van de BNML gaf een zestal voormalige hoofdbestuursleden van de BNML aan deze oproep gevolg.

Centraal in het streven van de KEN/ml en haar strijdorganisaties heeft in de afgelopen periode het doorvoeren van een juiste proletarische politiek gestaan, alsmede het omvormen van de organisatie tot een bolsjewistische cellenorganisatie. Met name op een groot aantal studenten schijnt de proletarische lijn van de KEN/ml grote aantrekkingskracht uit te oefenen, hetgeen resulteerde in een snelle groei van de Kommunistische Studentenbond (KSB), niet alleen in haar traditionele bolwerk Tilburg, maar ook in Rotterdam, Eindhoven, Utrecht, Driebergen en laatstelijk zelfs ook in Amsterdam, waar de CPN sinds enkele jaren veel invloed op enkele studentenorganisaties heeft.

Onder de arbeiders wist de KEN/ml zich tot nu toe slechts weinig aanhang te verwerven, waardoor het gestelde doel - het snel opbouwen van een bedrijfswerkorganisatie in Rotterdam - niet geheel kon worden bereikt. Wel vergrootten de bestaande cellen in enkele metaalbedrijven en in de havens hun activiteiten, daarmee de basis leggend voor verdere versterking van de eigen gelederen. In de komende periode zullen deze partijtellen bovendien meer steun ontvangen van studenten uit de KSB, waardoor de KEN/ml in het Rijnmondgebied in het sociaal-economische vlak toch weer een machtsfactor kan worden waarmee, zeker in economisch kri-

tische tijden, terdege rekening zal moeten worden gehouden. Ook buiten Rotterdam zullen in de nabije toekomst partijcellen op bedrijven tot stand komen. De in september j.l. gehouden centrale ledenvergadering van de KEN/ml heeft daartoe de aanzet gegeven, door de in sommige steden aanwezige sympathisanten te organiseren in "Rode Tribune Vriendenkringen".

De meest markante van de ontwikkelingen binnen de KEN/ml is het tot stand komen van goede contacten met zusterorganisaties in het buitenland, resulterend in het deelnemen aan de eerste conferentie van ml-organisaties kortgeleden in West-Duitsland. Te oordelen naar de reacties van de KEN/ml-leiding op het tot stand komen van deze conferentie en naar de ter conferentie aangenomen resolutie, is de vorming van een nieuwe "communistische internationale" binnen redelijke termijn te verwachten. De deelnemende organisaties, waarvan de maoïstische Kommunistische Partij van Duitsland een dominerende rol lijkt te spelen, zullen in dat geval zeker trachten de CP-en van China en Albanië bij de vorming van de Internationale te betrekken.

*

* *

Internationale conferentie van m.l.-organisaties

Op 13 en 14 oktober j.l. heeft in West-Duitsland de eerste conferentie plaatsgevonden van marxistisch-leninistische organisaties in Europa. Op de conferentie, die was georganiseerd door en op initiatief van de Kommunistische Partij van Duitsland (KPD), waren voorts vertegenwoordigers aanwezig van m.l.-organisaties uit België, Zwitserland, Griekenland en Nederland. Tevens waren er enkele vertegenwoordigers van een organisatie van de Iraakse Kommunistische Partij voor revolutionaire landgenoten in Europa. Van de eveneens uitgenodigde Franse en Italiaanse organisaties waren geen delegaties aanwezig. Wel hadden beide organisaties ingestemd met het karakter en doel van de conferentie. Geen van de betrokken m.l.-organisaties heeft goede contacten met de officiële vertegenwoordigingen van de volksrepubliek China in het eigen land. De Nederlandse delegatie werd gevormd door enkele leden van de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland - marxistisch-leninistisch (KEN m.l.).

Aanleiding voor het organiseren van de conferentie waren de Oost-West-besprekingen inzake de beperking van strategische wapens (SALT), de wederzijdse evenwichtige vermindering van troepen (MFBR) en de veiligheid en samenwerking in Europa. De conferentie constateerde dat deze besprekingen pogingen zijn van "verschillende imperialistische machten - het Russische sociaal-imperialisme, het VS-imperialisme en het EEG-imperialisme - om de veranderde krachtsverhoudingen zoveel mogelijk af te bakenen. Op die manier hopen zij zich beter te kunnen weren tegen de toenemende strijd van de arbeiders en volkeren in hun invloedssferen". In feite vormen deze besprekingen, volgens de conferentie, geen stap op de weg naar vrede, maar betekenen zij de voorbereiding op een verscherpte onderdrukking van de arbeidersstrijd.

Aan het slot van de conferentie werden de gemeenschappelijke inzichten vastgelegd in een resolutie. Tevens maakten de deelnemers afspraken over de versterking van de internationale samenwerking. De deelnemende groeperingen verklaarden met name te zullen samenwerken

- in de strijd voor de eenheid van binnenlandse en buitenlandse arbeiders tegen het kapitaal;
- bij de ondersteuning van de strijd van de volkeren van Zuid-Europa tegen imperialisme en fascisme;

- in de strijd tegen aanvallen van multi-nationale concerns;
- in de strijd van de arbeiders van dezelfde bedrijfstakken tegen overeenkomstige vormen van uitbuiting, arbeidsintensivering, enz.;
- in de strijd tegen de internationale strategie van de monopolie-bourgeoisieën en hun lakeien in de vakbondsleidingen, bij het breken van stakingen en bij klasseverraad;
- in de afweer van de aanvallen van de reactionaire staatsapparaten op de revolutionaire organisaties en marxistisch-leninistische partijen;
- in de strijd tegen de invloed van de revisionistische partijen, die voor een groot deel agenturen zijn van het Sowjet-sociaal-imperialisme.

In dit verband wordt in de resolutie met nadruk verklaard dat "alleen de gewapende omverwerping van het kapitalisme en vestiging van de dictatuur van het proletariaat de rechtvaardige doelstellingen van de volkeren volkomen verwezenlijken".

De KEN m.l.-leiding beoordeelde deze conferentie als een belangrijke aanzet voor de aaneensluiting van de "werkelijk kommunistische" organisaties in Europa en de vorming van een eenheidsfront van de Europese volkeren. De strijd voor het socialisme in eigen land is immers, aldus de KEN m.l.-leiding, alleen maar mogelijk met de solidariteit en de strijd van de Europese arbeidersklasse. Daarom is het thans zaak deze solidariteit niet alleen te propageren, maar, in eerste instantie op Europees niveau, er ook organisatorisch gestalte aan te geven, door de werkelijk kommunistische organisaties verder aaneen te sluiten.

Blijkens vooralsnog onbevestigde berichten zou inmiddels eind december/begin januari te Kopenhagen opnieuw een internationale bijeenkomst hebben plaatsgevonden. Vermoedelijk betrof het hier een conferentie van de door eerdergenoemde en mogelijk ook andere organisaties gevormde nationale Vietnam-comité's. In de nabije toekomst zijn soortgelijke bijeenkomsten te verwachten van de door de betrokken m.l.-organisaties gevormde studentenorganisaties, jongerenorganisaties en revolutionaire vakbondsopposities.

ONTWIKKELINGEN IN POLEN : DE PVAP HAALT DE TEUGELS AAN

Het aprilnummer van 1973 van het Poolse communistische ideologische maandblad *Nowe Drogi* bevatte een artikel van Jerzy LU , de voor pers en propaganda verantwoordelijke CC-secretaris.

Dit artikel handelde over "bepaalde problemen aan het ideologische front van de partij" en kondigde binnen het kader van de noodzaak tot versterking van ideologische propaganda de vorming aan van een "sterk ideologisch front en versterking van ideologische offensieven op alle niveau's van de partij".

LU schreef: "Wij moeten overtuigender dan tot nu toe bv. de goedgelovigheid bestrijden, die bestaat met betrekking tot door tegenstanders van het socialisme uit zowel binnen als buitenland verspreide geruchten. Wij moeten erkennen dat onze tegenstanders .... in het bijzonder ernaar streven om het vertrouwen in de politiek van de partij te schokken, haar prestaties te kleineren en een sfeer van onzekerheid te scheppen". De Poolse bevolking heeft "de superioriteit van het socialistische systeem aan het burgerlijke systeem nog niet volledig erkend". Daaraan is - aldus het artikel - bijgedragen door de Poolse pers, die een onvoldoende schildering geeft van de "kapitalistische werkelijkheid" met haar economische en maatschappelijke fouten.

De inhoud en de toon van dit artikel leken te onderstrepen dat de PVAP (Poolse CP) van zins was de teugels wat strakker aan te halen. Eerder al waren gelijksoortige geluiden gehoord, zoals bv. tijdens een "nationale conferentie van activisten uit de partij en de economie" op 8 januari 1973. CC-secretaris SZ hief toen een waarschuwende vinger op tegen beïnvloeding uit het Westen en onderstreepte de noodzaak tot een betere ideologische motivering van de Poolse bevolking.

Aangezien echter dergelijke uitspraken voor een communistisch regime behoren tot een periodiek terugkerend patroon, werd er op dat moment door Oosteuropadeskundigen weinig aandacht aan besteed.

Terugblikkend echter moet gesteld worden dat dit *Nowe Drogi*-artikel wel degelijk beschouwd had kunnen worden als een teken van naderende repressie. In de periode, waarin dit artikel verscheen, en ook nadien werden namelijk een aantal maatregelen genomen en aangekondigd die, wanneer ze met elkaar in verband worden gebracht, een grotere greep van de PVAP op de Poolse bevolking tot gevolg hebben.

Hervorming van het censuursysteem

Een van de maatregelen, die de meeste aandacht trok en die in eerste instantie werd geïnterpreteerd als een teken van liberalisering, werd op 9 april 1973 bekend.

Het internationale persbureau U.P.I. meldde toen dat op 20 maart bij wijze van proef de preventieve regeringscensuur voor het partijdagblad Trybuna Ludu en voor het weekblad Polityka was opgeheven. Het zou deze bladen voortaan vrijstaan alles te publiceren, met uitzondering van militaire en regeringsgeheimen en mits men niet in strijd komt met de "broederlijke vriendschap binnen de internationale socialistische gemeenschap". Het zou de opzet zijn om bij slagen van deze proef dezelfde handelwijze te gaan volgen bij andere periodieken.

Deze hervorming lijkt overigens in Poolse journalistieke kringen niet met gejuich te zijn ontvangen. Niet volledig onbegrijpelijk, immers in het hervormde systeem is het nl. voor de individuele scribent niet langer mogelijk om de beslissing over de toelaatbaarheid van een uitspraak over te laten aan een censor, die slechts de inhoud van het geschrevene beoordeelt en aan de schrijver zelf voorbijgaat. In het nieuwe systeem is het nodig zelf als persoonlijk verantwoordelijke te handelen. Dat daarom in eerste instantie in schrijvende kringen afwachtend of afwijzend werd gereageerd is begrijpelijk.

De waarschijnlijk juiste draagwijdte van de hervormingsbeslissingen werd echter eerst in oktober j.l. duidelijk. De Internationale Spectator publiceerde toen in haar nummer van 22 oktober onder de titel "De Poolse censuur - grondbeginselen en werking" onder pseudoniem een artikel van een in Warschau wonende Poolse intellectueel. Deze stelde dat er inderdaad sprake is van opheffing van de preventieve censuur maar stellig niet van liberalisering van het censuurbeleid.

In het nieuwe systeem zullen namelijk speciaal verantwoordelijke redacteuren, die opgenomen worden in de redactieraden van dag- en weekbladen, beslissen over het al dan niet publiceren van copy. Deze verantwoordelijke redacteuren zijn in tegenstelling tot de censoren bekleed met administratieve macht en zij kunnen daarom eventuele weerspannige schrijvers doen ontslaan.

Volgens de schrijver van het Spectator-artikel heeft doorvoering van deze hervormingen op brede schaal tot gevolg dat er in Polen een censuursysteem *) tot stand komt zoals dat bestaat in de Sowjet-Unie en in de DDR. Daar "..... functioneert (het) overeenkomstig de belangen van het regeringsapparaat ..... en dikwijls doeltreffender dan het Poolse systeem".

Zo blijkt dus een maatregel, die in eerste instantie een verzachting leek in te houden, in de praktijk op zijn minst geen verandering teweeg te brengen en misschien zelfs de mogelijkheden in zich dragen voor een zekere verharding. Zeker voor de journalisten persoonlijk.

Centralisatie van de jeugdbeweging

Twee dagen nadat de opheffing van de censuur voor Trybuna Ludu en Polityka wereldkundig was gemaakt, trok een andere reeds lang verwachte maatregel de aandacht.

Op 11 april 1973 kwamen nl. afgevaardigden van alle Poolse jeugdorganisaties bijeen om formeel tot vorming van een "Federatie van socialistische Bonden van de Poolse Jeugd" te besluiten. In de twee maanden daarvoor waren al congressen gehouden van de verschillende jeugdorganisaties **) en was steeds de noodzaak benadrukt om te komen tot een groter samenwerkingsverband.

Het voorstel tot vorming van een dergelijke federatie en tot een daarmee samenhangende herstructurering van de universitaire jeugdorganisaties was reeds gelanceerd op het in november 1972 gehouden 7e CC-plenum van de PVAP. Naar algemeen wordt aangenomen, sproot dit voorstel minstens voor een deel voort uit de behoefte om maatregelen te nemen tegen de ideologische en politieke inertie onder de Poolse jeugd, zoals die o.m. naar voren kwam in de resultaten van een kort daarvoor gehouden opinieonderzoek.

---

*) In Polen wordt de censuur uitgeoefend door het "Hoofddirectoraat voor Controle van Pers, Publicaties en Openbare Vermakelijkheden" met haar provinciale onderafdelingen in rechtstreekse ondergeschiktheid aan een van de afdelingen van het CC van de PVAP.

**) Medio februari hield de Poolse socialistische jeugdorganisatie ZMS haar congres, in maart gevolgd door het plattelandsjongerenverbond ZMW, de vereniging van Poolse studenten ZSP, het verbond van Poolse padvindsters ZHP en het socialistische verbond van de militaire jeugd.

Voor een ander deel is de vorming van deze federatie - waarvoor vooral Politburolid en minister van Buitenlandse Zaken OL een vurig pleitbezorger was - waarschijnlijk ook geïnspireerd door de CPSU. Volgens de Neue Zürcher Zeitung van 1 december 1972 wenste de CPSU nl. de bestaande differentiatie in de legale Poolse jeugdbeweging - in 1956 onder GO ingevoerd - opgeheven te zien en eiste zij van de PVAP een streven tot gelijkschakeling van deze organisaties. Derhalve een omvorming tot een eenheidsorganisatie naar Sowjetmodel.

Over het doel van de vorming van de federatie hoeft geen onzekerheid te bestaan. PVAP-leider GI zelf zei daarover tijdens een op 7 februari 1973 gehouden bijeenkomst van jeugdactivisten met de hoogste partij- en regeringsleiders: "De complexe problemen van het heden, de ontwikkelingsprocessen in Polen en de wereld maken het noodzakelijk dat de jeugd haar politieke kennis verdiept. De sleutel tot een juist begrip van de tegenwoordige wereld wordt gegeven door de wetenschap van het marxisme-leninisme ....." Het doel van het centralisatie-streven is hiermee gegeven: een sterkere verbondenheid van de jeugd met het marxisme-leninisme.

Bijna twee jaar eerder al - op 17 september 1971 - had OL tijdens een T.V.-interview sprekend over het nut van het samenbundelen van organisaties trouwens openlijk gesteld: "Er hoeft niet aan te worden getwijfeld: het bestaan van een enkele jeugdorganisatie ..... zou het makkelijker maken om vast te stellen langs welke wegen ideologische indoctrinatie plaats kan vinden".

De Federatie zelf formuleerde het in een pamflet, dat tijdens het in de zomer van 1973 gehouden 10e Wereldjeugdfestival werd verspreid, ietwat bedekter: "De Federatie van de vijf constituerende jeugdorganisaties die werkzaam zijn in verschillende strata, integreert hun activiteiten terzake van de socialistische opvoeding van de jeugd ....." Onder wiens leiding dat gebeurt werd onomwonden vermeld. Immers, de Federatie ontplooit deze activiteiten "onder de ideologische en politieke leiding van de PVAP".

Daarmee is de situatie in tegstelling tot vóór de vorming van de Federatie voor alle betrokkenen duidelijker geworden. Behalve de formeel met de PVAP verbonden ZMS zijn nu ook de officieel niet-partijgebonden ZSP en de met de Poolse Boerenpartij gelieerde ZMW openlijk onder PVAP-patronage gesteld.

Hervorming onderwijssysteem

De bezorgdheid van de PVAP over de Poolse jeugd - onderwerp van het eerder genoemde "jeugd"-plenum van het CC-PVAP van november 1972 - heeft behalve tot een hervorming van de jeugdorganisaties ook geleid tot een ontwerp voor een herziening van het onderwijssysteem.

Op 13 oktober 1973 werd door het Poolse parlement een resolutie aangenomen, waarin aan de regering opdracht werd gegeven om in de loop van 1975 aan het parlement een nieuwe onderwijswet ter goedkeuring voor te leggen. Dit ter vervanging van het huidige systeem, dat door deskundigen als ouderwets en achterhaald, te duur en inefficiënt wordt gekwalificeerd.

Genoemde resolutie, die de contouren schetst van een onderwijsstelsel dat gebaseerd is op een leerplichtige periode van 10 jaar, werd bepaald niet met enthousiasme ontvangen door de R.K.-Kerk in Polen, qua aanhang - meer dan 90% van de Polen heet katholiek te zijn - een van de belangrijkste Poolse "belangengroeperingen".

Het is in dit bestek onnodig in te gaan op de voorgestelde nieuwe onderwijsvormen. Belangrijker zijn de intenties, neergelegd in de tijdens het "jeugd"-plenum aangenomen stellingen en gepubliceerd in het partijtjdagblad Trybuna Ludu van 29 november 1972.

Volgens deze stellingen is de school een van de belangrijkste factoren bij de opvoeding van de jeugd van een land dat zich kan verheugen in de "diktatuur van het proletariaat" en is het de taak van de partij om het doel aan te geven van een "socialistische opvoeding". Zoals het ook een taak van de partij is om de activiteiten van de staat op dit belangrijke terrein te "inspireren en te controleren". Aangezien een volledige ombouw van het bestaande onderwijssysteem meerdere jaren vergt, zijn in de stellingen enige maatregelen m.b.t. "socialistische opvoeding" voorgesteld, die op korte termijn kunnen worden uitgevoerd.

De indoctrinatie - aldus Radio Free Europe van 5 februari 1973 - moet beginnen in de kleuterschool, die minder een kinderbewaarplaats en meer een "opvoedkundig instituut" moet worden. Voorgesteld is voorts de onderwijsprogramma's "vanuit ideologisch gezichtspunt" opnieuw te bezien teneinde te bewerkstelligen dat er een juist evenwicht tot stand komt tussen "disciplines die het intellectueel vermogen ontwikkelen" en die welke inhoud geven aan opinies en houdingen

van de leerlingen. Maatschappijleer moet onderwezen worden door de beste onderwijskrachten en bij voorkeur uitsluitend door PVAP-leden.

In een wereld - aldus de stellingen -, die in toenemende mate gekarakteriseerd zal worden door "vreedzame coëxistentie tussen landen met verschillende sociale systemen", moet de jongere generatie gewapend worden tegen vijandelijke invloeden en zich daartegen teweer stellen met haar eigen "socialistische" opvattingen en idealen, gewoonten en levenswijze.

"Socialisme", "socialistische opvoeding" en "ideologie" vormen derhalve voor de PVAP het uitgangspunt bij de op korte termijn te realiseren voorstellen. Centraal daarbij staan ernstige pogingen van het regiem om de jeugd te winnen voor de opbouw van het "socialistische vaderland". Men lijkt daarbij niet - zoals in het verleden - te willen grijpen naar harde dwangmaatregelen, maar eerder een oplossing te willen zoeken in de hantering van meer subtiele middelen. De hervorming van het onderwijs - het is in het voorgaande reeds gesteld - is door de Poolse R.K.-Kerk niet met gejuich ontvangen. De Poolse priemaat, kardinaal WY: , zei hierover - aldus het Franse persbureau AFP - op 15 augustus 1973 : "Wij weten dat dit geen Poolse uitvinding is, dat het niet in overeenstemming is met de geest van ons volk. Invoering ..... kan de natie slechts schaden en moet daarom worden gewantrouwd." Volgens de Poolse bisschoppen is de hervorming voorgesteld met het doel om "een monopolie te scheppen voor atheïstische opvoeding" en waarschijnlijk om daardoor de positie van de Poolse R.K.-Kerk te ondergraven.

Dat er inderdaad in deze richting gedacht wordt kan geconcludeerd worden uit onderstaand citaat uit het blad voor het Ministerie van Hoger Onderwijs, Zycie Szkoly Wyzszej, "De kerk is een specifiek opvoedingsinstrument met doelstellingen welke ..... soms in strijd zijn met de opvoedingspolitiek van de staat. De standpunten ..... van de Kerk moeten in beschouwing worden genomen bij de voorbereiding van leerplannen, methoden en opvoedingsmiddelen die een marxistische wereldbeschouwing moeten vormen."

Samenvattend kan derhalve gesteld worden dat de Poolse onderwijs-hervormingen op korte en op lange termijn bedoeld zijn om op te voeden tot het marxisme-leninisme, om aan de invloed van de R.K.-Kerk afbreuk te doen en om de invloed van de PVAP op de Poolse jeugd te vergroten. Zoals dat ook de bedoeling is bij de doorgevoerde reorganisatie van de jeugdbeweging.

Reorganisatie van het plaatselijk "zelfbestuur" *)

Behalve op de terreinen van jeugdorganisaties en onderwijs stelt het Poolse regiem de laatste maanden pogingen in het werk om te komen tot hervormingen, waardoor een grotere greep van de PVAP op de doorsnee burger in zijn dagelijks leven mogelijk wordt. Bedoeld zijn hier maatregelen op het terrein van plaatselijk "zelfbestuur", die medio oktober hadden moeten uitmonden in de verkiezing van vertegenwoordigers voor deze lichamen.

Er is niet bekend of dit inderdaad is gebeurd, hoewel medio oktober de vastgestelde uiterste grens zou zijn . Op zichzelf is dat in dit bestek ook niet belangrijk. Immers, voorbereidingen tot deze hervormingen zijn op zich al een symptoom voor de richting van de in Polen waaiende wind.

Bij doorvoering van de voorgestelde veranderingen m.b.t. het naar woongebieden georganiseerde "zelfbestuurssysteem" lijken de ontsnapingsmogelijkheden voor de Poolse burger aan de contrôle van de PVAP kleiner te worden dan onder het oude systeem, dat in haar contrôle-mogelijkheden o.m. beperkt werd door het feit dat de PVAP overwegend bedrijfsmatig is georganiseerd en in mindere mate naar woonplaats. Ook daarin worden veranderingen verwacht. Niet door opheffing van de bedrijfsmatige organisatie maar waarschijnlijk door een stringenter toezicht op de verplichting dat PVAP-leden zich ook doen inschrijven in de partij-afdelingen van hun woonplaats.

Het Poolse systeem van plaatselijk "zelfbestuur" is gebaseerd op een wet van 25 januari 1958, die door het parlement op 29 november 1972 op enige onderdelen werd gewijzigd.

Op basis van deze wijzigingen werd door deskundigen niet verwacht dat er veel veranderingen zouden komen in het sluimerende bestaan van de daarin functionerende organen. Immers de formulering in de wet van 1958 dat in wooneenheden "representatieve lichamen" zouden moeten worden

---

*) De in Poolse publicaties uitdrukkelijk gebruikte term "plaatselijk zelfbestuur" heeft niets van doen met het Joegoslavische systeem van zelfbestuur. In Polen wordt "plaatselijk zelfbestuur" gebruikt voor de laagste vorm van lokaal bestuur, die tot taak heeft de totale bevolking te mobiliseren ter steunverlening aan de PVAP en haar program.

samengesteld, die - in samenwerking met de zg. "volksraden" (c.f. gemeenteraden) - zich zouden moeten bezighouden met problemen betreffende "het onderhoud van huizen en hun omgeving", met de "verbetering van de culturele en de woonomstandigheden van de bewoners" en met "de ontplooiing van hun maatschappelijk initiatief en hun activiteiten", werd in november 1972 niet gewijzigd.

In april 1973 echter startte een perscampagne over de nieuwe rol en de taken van deze organen, die op handen zijnde veranderingen deden vermoeden.

Op 25 april meldde het partijdagblad Trybuna Ludu dat het Politburo van de PVAP van mening was dat "plaatselijke zelfbestuursorganen zouden moeten uitgroeien tot organisatoren en coördinatoren van maatschappelijke activiteiten". De activiteiten van partij-eenheden in de woongebieden zouden moeten worden verbeterd, waarbij als meest belangrijke taak werd genoemd de "versterking van het socialistische bewustzijn".

Op 21 mei nam de Poolse staatsraad een resolutie aan "over een statuut voor zelfbestuursorganen van bewoners in steden". *)

Het dagblad Zycie Warszawy (27-28 mei) stelde in een artikel naar aanleiding hiervan dat deze "zelfbestuursorganen" nauw zullen samenwerken met onderdelen van het onder contrôle van de PVAP staande Nationale Eenheidsfront. Deze laatste zullen vooral hun aandacht richten op "de politieke opvoeding" en de "zelfbestuursorganen" hulp bieden op het terrein van de contacten met "het bestuur en de volksraden". Voorts zullen de "zelfbestuursorganen" - aldus de inhoud van de Staatsraad-resolutie - moeten samenwerken met de hulpmilitie.

Over de rol van de PVAP in de nieuwe opzet stelde Zycie Warszawy van 29 juni dat "plaatselijke partij-organisatie als actieve partners in de geïntegreerde zelfbestuurseenheden" moeten deelnemen. Over het doel van deze operatie liet men geen onzekerheid bestaan.

Het Poolse weekblad Perspektywy stelde op 20 juli dat de "nieuwe rol" van de "zelfbestuursorganen" ligt in "de totstand bringing van

---

*) In deze resolutie wordt gesproken over zelfbestuursorganen op drie niveaus. De zg. huiscomité's, actief in één groot pand of in een groepje van enige kleine huizen; de zg. blokcomité's, wier bevoegdheden zich uitstrekken over een huizenblok, een straat of een groep gebouwen; de zg. wijkcomité's, wier gebieden globaal overeenkomen met die van electorale districten bij verkiezingen voor de zg. "volksraden".

socialistische gedragspatronen" door "integratie van alle sociale krachten in de woongebieden". Trybuna Ludu van 13 juni formuleerde de opzet in bedekter termen: "De woonplaats moet in veel grotere mate een plaats worden waar activiteiten kunnen worden ontplooid ter verbreding van de socio-politieke horizon van de burgers .....

Ervaren activisten van het Nationale Eenheidsfront zullen de rangen van het zelfbestuursorgaan versterken en het Eenheidsfront zal zo het platform vergroten, waarop zij haar politieke opvoedingsactiviteiten ontplooit. Tegelijkertijd zal ook de partij haar activiteiten in de woongebieden op grootscheepse wijze uitbreiden."

De conclusie dat ook bij deze hervormingen voorop staat de macht van de PVAP direct - door uitbreiding van de partij-activiteiten in woongebieden - dan wel indirect - door inschakeling van het Nationale Front - te vergroten en een hechtere greep te krijgen op de Poolse burger lijkt niet ongegrond en sluit volledig aan bij de hervormingen van onderwijs en jeugdorganisaties.

Hervormingen van het bestuurssysteem

Dat ook de reorganisaties op dit terrein in het teken staan van vergroting van de invloed van de PVAP zal gezien het voorgaande geen verwondering wekken.

Bedoelde reorganisaties hebben betrekking op het laagste niveau van het staatsbestuur buiten de stedelijke gebieden (de zg. lokale "volksraden") en op de districts- en "woiwod"-besturen (vgl. provinciale besturen). Deze reorganisaties zijn in twee fasen doorgevoerd. De hervorming van de lokale "volksraden" buiten de steden - of zoals vaker wordt gezegd : de "volksraden" op het platteland - zijn op 1 januari 1973 ingevoerd. Essentieel daarbij is niet de reducering van het aantal bestuurlijke eenheden van 4.313 naar 2.381, maar het aanbrengen van een scheiding tussen de aan deze "volksraden" toebedeelde taken als volksvertegenwoordigend en als uitvoerend lichaam. Naast de lokale "volksraad" en haar voorzitter, die de vertegenwoordigende functie voor hun rekening nemen, is er een executief bureau gekomen als de plaatselijke vertegenwoordiger van de overheid.

Dit executief bureau staat onder leiding van een door de voorzitter van de "woiwod"-volksraad voor onbepaalde tijd aangewezen functionaris, "nadat de lokale volksraad over deze functionaris haar oordeel heeft

gegeven". *) Daarmee is een mechanisme ingebouwd dat het mogelijk maakt om het regiem onwelgevallige personen uit te sluiten van deze functie. De leider van dit executief bureau is verantwoordelijk voor de uitvoering van de resoluties van de "volksraad" op lokaal niveau, maar bovendien onderwerp van controle van de districts-"volksraad". In een op het democratisch centralistische organisatieprincipe gebaseerde systeem als het Poolse heeft dit uiteraard consequenties voor de positie van de lokale "volksraad", die zich moet conformeren aan op hoger niveau genomen besluiten omdat "beslissingen van hogere organen bindend zijn en een straffe discipline in acht genomen moet worden". Bovendien heeft de PVAP een stevige greep op de lokale uitvoerende organen door de leidende rol die zij bekleedt in het voor de verkiezingen van de "volksraden" op districts- en hoger niveau verantwoordelijke Nationale Front.

Illustratief voor de opstelling van de PVAP bij deze reorganisatie is het feit dat, samenvallend met de hervorming van het bestuursstelsel op lokaal niveau, ook de plaatselijke PVAP-organisaties werden gereorganiseerd. Dit resulteerde in partij-afdelingen van grotere omvang, hetgeen volgens PVAP-secretaris BABIUCH - tijdens het 6e CC-plenum in september 1972 bij de aankondiging van deze maatregelen - "de strijd-lust van de PVAP op het platteland", waar de partij relatief weinig leden telt, "ten goede zal komen".

De tweede fase van de hervormingen op bestuurlijk niveau werd door partijleider GI. aan de orde gesteld tijdens de eind oktober 1973 gehouden nationale PVAP-conferentie.

GI. signaleerde toen de wanverhouding tussen de centrale beleidsbepalende organen en een "uitvoerend apparaat dat in meer dan een opzicht nog denkt en werkt volgens oude patronen". Hij verwees naar de hervormingen op het platteland, die bevredigende resultaten hadden afgeworpen, en stelde voor op districts- en "woiwod"-niveau een soortgelijke scheiding tussen volksvertegenwoordiging en executief orgaan tot stand te brengen.

Zoals dat ook op lokaal niveau het geval is zal de werkelijke macht op hoger niveau in handen komen van de niet gekozen naar door hogere instanties benoemde leidinggevende functionaris van het executief orgaan. Tot zover liep zijn voorstel parallel met de hervorming op het

---

*) "PZPR-richtlijnen over reorganisatie van het plaatselijk bestuur", Nowe Drogi, no. 10, oktober 1972.

platteland en zou het nog te motiveren zijn geweest door te verwijzen naar een grote behoefte aan competente uitvoerende functionarissen.

Een nieuw hieraan gekoppeld voorstel echter plaatste de hervormingen in een ander daglicht en liet duidelijk zien dat het de PVAP op zijn minst ook te doen is om een vergroting van haar invloed.

GI. stelde nl. voor om als voorzitter van de "volksraden" op districts- en "woiwod"-niveau de eerste secretarissen van de zich op gelijk niveau bevindende PVAP-organisaties te kiezen. En - zoals hij stelde - "als de situatie daarvoor rijp is" dat ook te gaan doen op het niveau van de lokale "volksraden". *)

Tijdens een zitting van het Poolse parlement op 22 november motiveerde PVAP-Politburolid en premier JAROSZEWICZ dit voorstel door te zeggen dat het "voor een volksraad - wil zij effectief kunnen functioneren - nodig is volledige politieke steun te hebben : de steun van de partij-organisatie (d.w.z. de PVAP), de steun van alle partijen en van het Nationale Eenheidsfront. Deze steun kan veilig worden gesteld ....." door dergelijke benoemingen en bovendien door "de voorzitters van de comité's van de Verenigde Boerenpartij en van de Democratische Partij" te doen kiezen als plv. "volksraad"-voorzitters.

Het effect van realisering van deze hervorming, die - aldus JAROSZEWICZ - gebaseerd is "op de principes van het democratisch centralisme" zal ongetwijfeld tot gevolg hebben dat de PVAP een hechtere greep krijgt op de samenleving en adequater dan in het verleden kan reageren op niet bedoelde ontwikkelingen.

Mogelijke redenen voor de hervormingen

Wanneer de in het voorgaande geschilderde hervormingen op hun gevolgen worden beoordeeld, dan komt daaruit onmiddellijk naar voren dat de PVAP haar greep op de Poolse samenleving verstevigt, zowel door de maatregelen op lange termijn (de opvoeding tot het socialisme) als op kortere termijn (de structurele aanpassingen).

---

*) Buiten beschouwing bleef in dit verband het allerhoogste niveau: de Poolse staatsraad. Toepassing op dat niveau zou betekenen dat de hoogste PVAP-leider (de eerste secretaris) tevens de hoogste functie in de volksvertegenwoordiging zou bekleden, d.w.z. voorzitter van de Poolse staatsraad (= president).

Zijdelings zij opgemerkt dat de PVAP soms appelleert aan het bij de Poolse burger aanwezige gevoel van traditie en nationale eigenwaarde, zoals geconcludeerd kan worden uit een aantal details van de in het voorgaande behandelde reorganisatiemaatregelen. Zo werd bv. bij de herziening van het bestuursstelsel op het platteland de vóór de Tweede Wereldoorlog gebruikelijke benaming "Gmina" als aanduiding voor plattelandsgemeente in ere hersteld. Zo wordt bv. de executieve functionaris op "woiwod"-niveau aangeduid met een uit het rijke Poolse verleden stammende functiebenaming. Ook het door GI. gedane voorstel tijdens de nationale partijconferentie om personen, die voor 1948 lid waren van de toen in de PVAP opgegangene partijen, in staat te stellen deze jaren bij het bepalen van hun PVAP-anciënniteit in aanmerking te nemen past in dit beeld. Dit zou ook wel eens het geval kunnen zijn met een in de Poolse pers geuite oproep om de grote traditie van het Poolse toneel in ere te herstellen en met de af en toe verschijnende artikelen over de wijze waarop de oude Poolse adel zich heeft aangepast aan het "socialistische" systeem.

Wanneer de vraag gesteld wordt naar de reden van de genomen maatregelen, dan zou - voorzover het de korte-termijn-maatregelen betreft - de verklaring gelegen kunnen zijn in de behoefte om moeilijkheden als de decemberonlusten van 1970 - GO. moest toen het veld ruimen en GI. nam zijn plaats in - te voorkomen.

Een behoefte die reëel kan blijken te zijn als de ontwikkeling van de ontluikende Poolse consumptie-economie niet aan de verwachtingen van de bevolking beantwoordt. En het is de vraag of dat het geval is gezien het bericht in Le Monde van 23 oktober j.l. dat per 1 januari een aanzienlijke verhoging te verwachten is van de prijzen van "bepaalde diensten, benziene en luxe-goederen" en gezien de steeds opduikende geruchten over tekorten aan bepaalde consumptie-artikelen.

Weliswaar zal ook nog voor 1974 in Polen de prijsstop voor primaire goederen van kracht zijn, maar er zijn al tekenen van naderende veranderingen. Premier JAROSZEWICZ deelde dit tijdens de in oktober 1973 gehouden partijconferentie in bedekte termen mee toen hij stelde dat het "in de toekomst noodzakelijk is om een flexibele prijspolitiek" te gaan voeren.

Het is echter even goed mogelijk dat GI., die - o.m. gelet op het feit dat er van oppositie binnen de partij tegen zijn persoon en tegen zijn beleid niets meer blijkt - een hechte machtspositie heeft

opgebouwd, zich nu in staat acht om zonder risico's een aantal maatregelen door te voeren gericht op versterking van de PVAP-positie. Maatregelen, die al langer op het programma gestaan kunnen hebben.

Wanneer de reorganisatieplannen in hun totaliteit worden bekeken en worden vergeleken met de in de Sowjet-Unie bestaande systemen, dan treft het dat daarbij op een aantal punten (censuursysteem, jeugdorganisatie, het doel van het onderwijs) overeenkomsten zijn te constateren. Zoals dat ook het geval is met hier niet behandelde aspecten van de Poolse ontwikkeling, als de grotere nadruk op de consumptie dan voorheen, de veranderingen in de systemen van "planning" en "management" in de bedrijven en de voorzichtige ontwikkeling in de richting van de socialisatie van de Poolse landbouw, een socialisatie die volgens deskundigen eerst tegen het einde van dit decennium kan worden verwacht.

Wanneer dit beeld in relatie gebracht wordt met de uitspraken van de Oostduitse CC-secretaris AXEN in de Prawda van 10 maart 1972 dat "het 24e CPSU-congres in aanzienlijke mate invloed uitoefende op het werk en de besluitvorming van de congressen van de andere zusterpartijen, evenals op de formulering van hun politiek" en dat "de zusterpartijen van de socialistische gemeenschap ..... zich steeds meer (scharen) rond de CPSU", dan komen de Poolse ontwikkelingen in een ander daglicht. Dan worden ze uitgetild boven het nationale vlak en lijken ze deel uit te maken van een ontwikkeling naar aanpassing aan het Sowjetmodel, derhalve een duidelijke erkenning van de leidende rol van de CPSU in te houden en te passen in een recent gesignaleerde ontwikkeling naar een nauwere aaneensluiting van de Oosteuropese landen rond de Sowjet-Unie of zelfs naar een soort Oosteuropese "Unie". Of dit laatste inderdaad de opzet is van de Poolse hervormingen is op dit moment niet te beoordelen. De ontwikkelingen kunnen daarover mogelijk opheldering verschaffen.

*

* *